

Спр. 1036; 30. Рубльов О.С. «Український історичний журнал»: історія офіційна й залаштункова (1957 – 1988 рр.) // Український історичний журнал. – 2007. - № 6. – С. 18 – 55; 31. Національні відносини в Україні у XX ст.: 36. док. і мат./ Упор. М. І. Панчук (кер.), І. Л. Гошуляк, с. С. Діброва та ін. – К.: Наук. думка, 1994. – 559 с.; 32. Мельник І. М. Книжок не може бути багато // Лаврський альманах. – К., 2002. – Вип. 8 (Спецвипуск 3): Пам'яті М. Ю. Брайчевського присвячується. – С. 59 – 62; 33. Брайчевський М. Як ми вшановували Михайла Грушевського в день його століття // Український історик. – 1996. – № 1-4. – С.319-321.

Л.І. Шологон

ДЖЕРЕЛА ПРО ГРОМАДСЬКУ ТА ЛІТЕРАТУРНУ ДІЯЛЬНІСТЬ НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКОЇ

В українському літературному та громадсько-політичному житті Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст. жінки відігравали неабияке значення, оскільки вони заявили про себе непересічним письменницьким талантом, організаційними здібностями, небайдужістю до національно-культурних потреб свого народу. Творчий та життєвий шлях Константини Малицької, Катрі Гриничевої, Уляни Кравченко, Марійки Підгірянки, Олени Кисілевської, Ольги Дучимінської, Анни Павлик та інших переконливо довів, що жіноцтво Галичини вказаного періоду проявило себе як важливий чинник літературного та суспільно-політичного життя краю.

Серед когорти непересічних особистостей Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст. не можна оминати увагою постать Наталії Кобринської, життєвий та літературний шлях котрої присвячений боротьбі за самоутвердження жінки у сучасному їй суспільстві. Для належного вивчення її значення в національно-культурному житті краю необхідно звернутися до автобіографії та публіцистичних творів Наталії Кобринської, епістолярної спадщини, інформації періодичних видань, спогадів сучасників.

Громадська та літературна творчість письменниці зацікавила багатьох українських дослідників, котрі залучили цікаві джерела для її вивчення. Упродовж 30-х рр. ХХ ст. з'явилися перші розвідки А.Чайковського [28], О.Коренець [16] та інших, присвячені Н.Кобринській. Окремі дослідження про відому громадську діячку та письменницю були серед доробку радянських істориків та в працях діаспорних дослідників [19], [14]. Сучасна українська історіографія не оминула увагою згаданої теми, тому в працях Р.Скворія [25], В.Качкана [12] та інших вміщено досить цікаві дані про суспільно-політичну та літературну працю відомої діячки.

Метою статті є аналіз окремих архівних та опублікованих джерел, де вміщена інформація про громадську діяльність та письменницьку творчість Н.Кобринської, щоб з'ясувати її роль в національно-культурному житті Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст.

«Автобіографія» Н.Кобринської, що зберігається у Відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки імені Василя Стефаника, є одним з найцінніших джерел до вивчення її життєвого шляху, громадської діяльності, перших спроб в літературі. Вона написала її на прохання професора Львівського університету О.Огоновського. З деякими змінами він опублікував автобіографічну працю у третій частині «Історії літератури руської», яка побачила світ в часописі «Зоря» за 1893 р.

Згадана праця дає відповідь на запитання про те, як формувався світогляд майбутньої письменниці та громадської діячки. З цього приводу Н.Кобринська писала, що отримала початкову домашню освіту й «від малої дитини любила читати. Яка була вдома книжка, я її читала» [16, арк. 1]. Для неї були цікавими публіцистичні праці М.Чернишевського, М.Добролюбова, М.Драгоманова, К.Маркса, М.Державіна, М.Тургенева, М.Гоголя. Найцікавішими були твори, де порушувалася проблема становища жінки в суспільстві. Особливо глибоке враження справив перекладений з німецької твір Ж.Мілля «Про неволю жінок» [16, арк. 8]. Це призвело до того, що Н.Кобринська досить серйозно зацікавилася соціалістичними ідеями, зокрема, проблемою емансипації жінки в суспільстві, яка для переважної більшості оточуючих здавалася надуманою. Вийняток був її чоловік, про якого писала: «терпеливий слухач моїх фантазій і сердешний потішитель... завше щирий повірник моїх думок». Вона важко пережила його смерть, зазначаючи, що це «найстрашніший удар в моїм житті» [16, арк. 14].

Письменниця не могла оминати в автобіографічному творі постаті Івана Франка, оскільки він чи не найбільше спричинився до формування її світогляду. «Майже неймовірно, що на дійсні національні інтереси навів мене Іван Франко, якраз чоловік котрий спричинився найбільше до побороення у нас вузького націоналізму», – писала Н.Кобринська [16, арк. 11]. Серед жінок справжньою подругою і соратницею була лікарка Софія Окуневська, яка, за свідченням авторки, отримала виховання в родині Кобринських, тому «наскрізь переймалась моїми думками, а її спосібна і багата натура то все перетоплювала і індивідуалізувала» [16, арк. 11].

Цікавими є обставини, які спонукали Н.Кобринську до літературної творчості. Вони також знайшли відображення в її автобіографії. Н.Кобринська писала, що після смерті чоловіка разом з батьком, депутатом австрійського парламенту, часто їздила до Відня, де познайомилася з Остапом Терлецьким (організатором січового руху), за підтримки якого наважилася винести на суд читачів свої художні твори.

Саме О.Терлецький запропонував прочитати її оповідання «Шумінська» на загальних зборах січовиків під псевдонімом Анни Струтинської. Письменниця згадувала, що «інтерес, який се оповідання розбудило у слухачів, дав мені до пізнання, що я дійсно можу писати» [16, арк. 19]. Проте найважливішою для Н.Кобринської була оцінка її творів Іваном Франком, яка, як писала авторка, «давала мені якнайкращі надії на мої літературні подвиги» [16, арк. 20].

Н.Кобринська в «Автобіографії» не могла оминати увагою і створення 1884 р. «Товариства українських жінок» у Станіславі, до організації якого мала безпосереднє відношення. На її думку, створена громадська організація повинна була в першу чергу займатися виданням часопису та створенням читалень для жінок, оскільки сама письменниця завдяки художній та публіцистичній літературі зрозуміла, настільки непросте становище жінки в суспільстві й намагалася виправити його на краще [16, арк. 21].

Авторка також написала про навчання у Відні 1887 р., куди поїхала разом з Софією Окуневською; подорож до Женеви, де особисто познайомилася з Михайлом Драгомановим [16, арк. 24].

Неабияке значення для дослідження громадської діяльності Н.Кобринської мають її публіцистичні твори, чимало з яких опубліковані на сторінках часопису для жіноцтва «Перший вінок». Він побачив світ завдяки її зусиллям. За задумом Н.Кобринської, в ньому вмістили праці написані жінками. У передмові до першого випуску альманаху авторка пояснила це наступним: «Ми переконані, що ніхто ліпше від нас самих не може знати про наші терпіння, недостатки і вимоги, ми повинні старатися до прояснення думок і поглядів цілої суспільності...» [20]. Крім того, вона висловила щиру подяку письменниці Олені Пчілці за допомогу у виданні альманаху.

У статті «Про первісну ціль товариства руських жінок в Станіславі зав'язаного 1884 р.» [23] авторка порушила досить важливу проблему для багатьох її сучасниць – неможливість отримання належної освіти. «Вищі студії – то дорога перед нами цілком заперта, і мусимо вдовольнитися знанням, котре навіть не вирівнює мужицьким середнім школам», – зазначала письменниця [23, с. 458]. Оскільки тодішнє суспільство було не готове допустити жінку до повноцінної середньої та вищої освіти (до навчання в гімназіях та університетах, а тільки в учительських семінаріях), то вона пропонувала більше уваги приділити самоосвіті жіноцтва. Саме це вважала найважливішим у діяльності створеної за її ініціативою громадської організації.

В іншій статті, опублікованій на сторінках альманаху «Перший вінок», «Руське жіноцтво в Галичині в наших часах» [24] Н.Кобринська в черговий раз переймалася становищем жінки в суспільстві та її освітнім рівнем. Адже незважаючи на те, що з 1872 р. запроваджено загальнообов'язкову початкову освіту, і за не відвідування дітьми школи батьки відповідали перед законом, багато дівчат ходили до неї примусово, оскільки вважали навчання для них зовсім не важливим. Закінчивши школу і навчившись читати, писати і рахувати, вони не хотіли «заглянути до книжки» і тому втрачали здобуті знання.

Н.Кобринська критикує, як пережиток минулого, переконання багатьох людей, згідно з яким «жінка з вищою освітою не могла бути ані доброю господинею, ні жінкою, ні матір'ю» [24, с. 102], та закликає своїх сучасниць активно включитись в боротьбу за власні права, руйнувати стереотипи, що склалися.

Наталія Кобринська, як відома громадська діячка кінця XIX – початку XX ст., брала участь в багатьох важливих для українського національного руху заходах, зокрема, виголосила

.....
промову на святі з нагоди 25-літнього ювілею літературної праці Івана Франка у 1898 р. Письменниця зазначила, що він як визначний реаліст майстерно показав типові образи українських жінок; симпатизував своїм скривдженим героїням (Анні в «Украденому щасті», Ганні в оповіданні «На дні»), змалював облік емансипованої жінки (повість «Маніпулянтства») та ін. Оскільки І.Франко широко переймався долею українського жіноцтва, підтримував їхнє прагнення здобути якомога більше громадських прав, то, беззаперечно, заслуговував глибокого визнання і вдячності за свою працю, яке й висловила у своїй промові Н.Кобринська [21].

Під час святкування століття з дня відродження української літератури 1889 р. вона мала нагоду виступити з доповіддю про роль жінки-письменниці в літературі. Н.Кобринська звернула увагу на творчість видатних своїх сучасниць: Марки Вовчка, Лесі Українки, Ольги і Михайлини Рошкевич, Юлії Шнайдер, Ольги Кобилянської, Євгенії Ярошинської. При цьому вона зазначила: «Жінка все і всюди уміла зрозуміти дух свого часу і вимоги своєї суспільності» [22, с. 328]. Авторка закликала до подальшого залучення жіноцтва до різних сфер національно-культурного та суспільно-політичного життя держави.

Окрім публіцистичних творів, збереглося листування Н.Кобринської з І.Франком, М.Павликом, В.Охримовичем, М.Шухевичем, М.Коцюбинським, Б.Грінченком, О.Пчілкою, Г.Барвінок, О.Франко, О.Кобилянською, Є.Ярошинською, де йшла мова про оцінку літературних творів письменниці, видання альманаху «Перший вінок», вирішення «жіночого» питання [17, арк. 5 – 6].

Важливі тенденції літературного процесу письменниця обговорювала з О.Кобилянською, Є.Ярошинською. Щодо власних спроб пера, то, як вже згадувалося вище, для Н.Кобринської найважливіша була оцінка її творів І.Франком, котрому 1884 р. писала: «Довідала-м ся від пана Терлецького, що ви, поважний пане, хотіли би-сьте переглянути мої оповідання... Я знаю докладно хиби моїх мізерних творів. Знаю, що форма негладка, язик шорсткий... отож прошу передовсім на ті точки звернути увагу» [5, с. 390]. Це дозволяє стверджувати, що авторка критично ставилася до стилю своїх художніх праць, бачила в ньому низку недоліків, на що згодом звернули увагу дослідники її літературної творчості.

Що ж стосується видання альманаху для українського жіноцтва, то цій проблемі присвячено чимало епістолярного матеріалу. Зокрема, авторка радилася з І. Франком про зміст першого номеру альманаху, його авторський склад [6, 7, 8].

Особливо важливим для виходу у світ першого вінка було листування з Оленою Пчілкою, в результаті якого вдалося отримати як матеріальну допомогу на видання журналу, так і чимало літературних творів.

Їх публікували в трьох розділах альманаху:

I. Белетристика (вмістили оригінальні твори українських письменниць і поетес).

II. Наукова частина (публікували статті про національні та загальноєвропейські проблеми жіноцтва, що активно піднімалося на захист своїх прав).

III. Біографії відомих жінок, бібліографію книг про жіночу справу, інформацію про своїх видатних сучасниць, про господарство, звичаї, традиції тощо [9, с. 391].

Листування Н.Кобринської з письменницею Ганною Барвінок дозволяє стверджувати, що остання брала активну участь у формуванні змісту жіночого альманаху, оскільки надіслала до нього свої прозові твори та автобіографію. Н.Кобринська висловила вдячність за літературну співпрацю своїй колезі з Наддніпрянщини наступними словами: «Превелику робите мені честь і радість, що не відмовляєте свого поважного співуділу в моїм видавництві» [2, с. 395].

Серед епістолярного матеріалу відомої громадської діячки та письменниці цікавими були листи до своїх буковинських соратниць. 1890 р. Н.Кобринська звертається до О.Кобилянської з пропозицією, щоб за її сприяння жіноцтво Буковини підняло голос на захист права жінок на здобуття вищої освіти [10, с. 403]. Оскільки таку петицію вже подавали до парламенту чеські жінки, то українські (галицькі та буковинські) могли також приєднатися до важливої справи. Власне, сама Н.Кобринська збирала підписи жінок в Галичині, які з нагоди першого травня передала батьком до австрійського парламенту.

Вона високо цінувала організаційні здібності та літературний таланти іншої буковинської письменниці – Євгенії Ярошинської, в листі до якої писала: «Ви дійсно неоціненний набуток для справи жіночої, і здається мені, що якби-сьмо ся були скоріше пізналися, наша справа була би ліпше стояла» [3, с. 406]. Вона також сподівалася долучити свою буковинську колегу до роботи в створеному нею товаристві, оскільки необхідно було організувати читальні для

жіноцтва, створити захоронки (дитячі садки – Л.Ш.) та інше. В одному з листів Н.Кобринська дякувала Є.Ярошинській за гроші, які вдалося отримати від продажу її книг на Буковині, і повідомляла, що витратить їх на потреби «Товариства руських жінок», зокрема, на створення дитячих садочків, до організації котрих, згідно з її намірами, мало долучиться згадане товариство. Відома громадська діячка також високо оцінила літературний талант буковинської письменниці словами: «У вас прелегка легкість в оповіданні, всі образи ніби живі та чудові описи життя на селі» [4, с. 410].

Постать Наталії Кобринської як неординарної для свого часу особистості не залишалася поза увагою своїх сучасників. Саме тому в «Літературно-науковому віснику» за 1908 р. в серії статей О.Грушевського «Сучасне українське письменство в його типових представниках» зроблено аналіз її письменницької творчості. Автора зацікавило оповідання «Задля куска хліба», де Н.Кобринська показала типовий образ із реального життя, коли бідна дівчина «вийшла заміж за нелюба, щоб лише мати кавалок хліба» [1, с. 464]. У кінці письменниця акцентувала увагу на непростому становищі жінки в суспільстві, котра не мала належної освіти, фаху і тому не могла реалізувати свої здібності, а повинна «конче стояти о ласку чоловіка чи родини» [1, с. 464]. Згадане оповідання та інші переконливо довели, що головним завданням, яке поставила перед собою Н.Кобринська, – змінити ставлення до жінки в суспільстві, допомогти своїй сучасниці стати високоосвіченою, матеріально незалежною і здатною самостійно вибирати «власну стежину в житті».

Цікавими є статті публіцистичного характеру та спогади про Н.Кобринську, що з'явилися на сторінках періодичних видань Галичини 1930 р., коли вшановували десяту річницю з дня смерті відомої письменниці та громадської діячки. Як правило, це змістовні та об'ємні розвідки, де автори цікаво виклали факти її біографії, зробили детальний аналіз літературної та організаційної праці Н.Кобринської. Вони дають відповідь на запитання: чому ініціатор заснованого 1884 р. «Товариства руських жінок» у Станіславі через три роки покинула його ряди? З цього приводу Ольга Коренець в статті, опублікованій у «Літературно-науковому віснику», «Наталя Кобринська: громадська діячка і письменниця» [15] написала про те, що погляди засновниці товариства підтримувало небагато її соратниць і тому вирішили змінити статут, де головним завданням жіночої організації було не підвищення освітнього рівня жіноцтва, а допомога українським установам. Незважаючи на це, Н.Кобринська вже поза межами товариства продовжувала розпочату справу, про яку О.Коренець писала: «Ця перша невдача не ломить її енергії й вона далі заходиться підвинути жіноцтво дорогою літератури й організації» [15, с. 524]. Письменниця 1893, 1895, 1896 р. видавала книги для жінок із серії «Наша доля». Проте вони не отримали належної уваги й оцінки читача, що спонукало Н.Кобринську припинити видання книг цієї серії та впродовж декількох років утриматись від громадської діяльності [15, с. 526]. Авторка статті пише, що 1904 р. письменниця зробила чергову спробу долучитися до суспільної праці, щоб активізувати діяльність жіночих товариств Галичини, яка виявилася не вдалою [15, с. 527]. Згодом Н.Кобринська розпочинає роботу над виданням «жіночої бібліотеки», і завдяки її зусиллям до 1914 р. вийшло у світ дві книги із згаданої серії, де опублікували перекладені на українську мову найкращі твори світової літератури, які демонстрували приклади боротьби жіноцтва за свої права [15, с. 527].

Невдалі спроби громадської діяльності та події Першої світової війни змусили Н.Кобринську повернутися з Львова до містечка Болахів (сьогодні Івано-Франківська область), де прожила аж до останніх днів свого життя, яке завершилося 1920 р. Про них О. Коренець писала на сторінках «Літературно-наукового вісника»: «Кобринська писала майже до останніх хвилин життя, та не пускала майже нічого у світ. Гіркі пережиття і невдачі зломали цю незвичайно сильну жіночу індивідуальність, а прикрі умови життя в глухому провінціальному кутку не пособляли її літературній праці, не даючи до неї ні товка, ні матеріялу» [15, с. 527].

Слід зазначити, що вихід у світ першого тому творів для жіноцтва „Наша доля» не залишилося поза увагою літературної критики. Зокрема І.Франко на сторінках часопису „Жите і слово» опублікував рецензію на вищевказану працю, де високо оцінив зміст видання і вказав на окремі його недоліки, що стосувалися зовнішнього оформлення та редагування [11].

Письменник Андрій Чайковський у доповіді, виголошеній на зібранні з нагоди вшанування пам'яті Н.Кобринської 3 червня 1930 р. [27, с. 35], зазначив, що її літературний доробок не великий, що значно більшими є заслуги на громадській ниві, оскільки як ніхто інший спричинилася до підвищення освітнього та політичного рівня українського жіноцтва.

Автор звернув увагу й на конфлікт в товаристві, створеному за ініціативою Н. Кобринської, коли на кошти, зібрані нею на видання альманаху «Перший вінок», придбали чашу для нововисвяченого станіславського єпископа Юліана Пелеша. Це також була одна з причин, що спонукала Н.Кобринську покинути жіноче товариство.

Цікаві спогади про письменницю та громадську діячку опублікували 1930 р. її колеги, що разом з нею плідно працювали в «Товаристві руських жінок», О.Кисілевська та Уляна Кравченко. Перша з них згадує, як Н.Кобринська скликала жіноцтво на збори, щоб заснувати товариство, як вони поспішали до приміщення «Руської бесіди» в Станіславі на перше зібрання, про тривогу і цікавість: чи багато віднайдеться жінок, готових захищати свої права. Проте переживання були марними, оскільки зал, де проводили збори був переповнений і присутні жінки бажали активно долучитися до громадської діяльності, і не в останню чергу завдяки позиції Н.Кобринської, про яку авторка писала: «Та всю велич жіночого руху й жіночих здобутків на всіх ділянках життя можуть зрозуміти тільки ті, які бачили перший засів, що його між жіноцтвом кинула своєю ніжною рукою Наталя Кобринська там, на перших жіночих сходинах в Станіславі» [13].

Народна вчителька та поетеса Уляна Кравченко, активна учасниця «Товариства руських жінок» пригадала особисте знайомство з Н.Кобринською, розповіла про її ідейні переконання, які, як правило, не знаходили підтримки в Галичині у 80-х рр. XIX ст., проте скільки зусиль доклала, щоб переконати українців, що «жіноче питання» не є надуманим. Також, на думку Уляни Кравченко, непересічним був і літературний талант письменниці, до котрого з великою повагою ставилися М.Грушевський та І.Франко. Авторка спогадів також звернула увагу на те, що Н.Кобринська виросла в заможній родині і впродовж свого подальшого життя не зустрічалася з матеріальними та побутовими проблемами, що дозволило їй повністю присвятити себе громадській та письменницькій праці [26, с. 41].

Дуже теплі спогади про відому діячку жіночого руху вміщено також в спогадах її соратниці та подруги Ольги Дучимінської під назвою „Моє знайомство з достойною людиною, письменницею, суспільницею, а саме знайомство з Наталею Кобринською» [18].

Отже, Н.Кобринська була непересічною громадською діячкою та письменницею кінця XIX – початку XX ст. Вона перша винесла на широкий загальний рівень проблему непростого становища жінки в суспільстві, низький рівень її освіти, відсутність політичних прав, які намагалася вирішити через заснування «Товариства руських жінок» та видання часопису. Однак джерела свідчать про те, що шляхи їх вирішення не знайшли повного розуміння в «жіночому товаристві» і вона покинула його ряди, хоча вдалося завдяки чималим зусиллям опублікувати альманах «Перший вінок».

Н.Кобринська спробувала себе й на літературній ниві, щоб в своїх працях звернути увагу на проблеми жіноцтва. Хоча її твори мали певні недоліки (про це писала як сама письменниця, так і літературні критики), вони все ж таки справляли неабияке враження на читача.

Промови письменниці на різних громадських заходах свідчать про те, що вона ніколи не зраджувала своїм переконанням і завжди піднімала свій впевнений голос на захист прав українського жіноцтва.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Грушевський О. Сучасне українське письменство в його типових представниках // Літературно-науковий вісник (далі – ЛНВ). – 1908. – Т. 41. – С. 464 – 465; 2. До Ганни Барвінок // Кобринська Н.І. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1980. – С. 395 – 396; 3. До Євгенії Ярошинської // Кобринська Н.І. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1980. – С. 406 – 407; 4. До Євгенії Ярошинської // Кобринська Н.І. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1980. – С. 410 – 411; 5. До Івана Франка // Кобринська Н.І. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1980. – С. 390; 6. До Н.І. Кобринської. Львів, 19 грудня 1884 р. // Франко І. Листи (1874 – 1885). Зібрання творів у п'ятдесяти томах. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 48. – С. 506 – 507; 7. До Н.І. Кобринської. Львів, 20 березня 1885 р. // Франко І. Листи (1874 – 1885). Зібрання творів у п'ятдесяти томах. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 48. – С. 529 – 530; 8. До Н.І. Кобринської. Львів, 10 жовтня 1884 р. // Франко І. Листи (1886 – 1894). Том 49. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. – К.: Наукова думка, 1986. – С. 122 – 124; 9. До Олени Пчілки // Кобринська Н.І. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1980. – С. 393 – 394; 10. До Ольги Кобилянської // Кобринська Н.І. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1980. – С. 403 – 404; 11. Житє і слово. – 1894. – Т. 1. – Кн. 2. – С.303 – 308; 12. Качкан В. Нариси історії української культури в персоналіях (XIX – XX ст.): навчальний посібник-хрестоматія. – Коломия: Вік, 2005. – 416 с; 13. Кисілевська О. Спогад про Наталію Кобринську // Жіноча Доля. – 1930. – 26 січня; 14. Книш І. Смолоскип у темряві: Наталя Кобринська й український жіночий рух / З передм. Олени Кисілевської. –

Вінніпег: Накладом авторки, 1957. – 302 с; 15. Коренець О. Наталія Кобринська (Громадська діячка і письменниця) // ЛНВ. – 1930. – Т. 102. – Кн. IV. – С. 523 – 532; 16. Львівська наукова бібліотека імені Василя Стефаника (далі – ЛНБ ім. В.Стефаника). Відділ рукописів. – Ф. 7. Кобринська Наталія Іванівна. – Спр.1. Автобіографія. – 24 арк; 17. ЛНБ ім. В.Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. 7. – Спр.10. Реєстр кореспонденції Н.Кобринської та її брата І.Озаркевича. – 6 арк; 18. ЛНБ ім. В.Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. 10. Дучимінська Ольга. – Спр. 40. – 1 арк; 19. Наталія Кобринська (1855 – 1920). Бібліографічний покажчик (Склав П.Г.Баб'як). – Львів: Наукова бібліотека, 1967. – 49 с; 20. Кобринська Н. Передне слово // Перший вінок. – 1887. – С. 1; 21. Промова Наталії Кобринської на науковій академії в ювілей відродження русько-української літератури // Діло. – 1898. – 24 жовтня; 22. Промова Наталії Кобринської на ювілей 25-літньої літературної діяльності Івана Франка у 1898 р. // Кобринська Н.І. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1980. – С. 325 – 328; 23. Кобринська Н. Про первісну ціль товариства руських жінок в Станіславові зав'язаного 1884 р. // Перший вінок. – 1887. – С. 457 – 463; 24. Кобринська Н. Руське жіноцтво в Галичині в наших часах // Перший вінок. – 1887. – С. 68 – 102; 25. Скворій р. «В Болехові баталія...» Нарис про Наталію Кобринську. – Болехів, 1997. – 44 с; 26. Уляна Кравченко. Уривки спогадів // Практичний календар-порадник для українського жіноцтва. – Коломия: накладом редакції часопису «Жіноча Доля», 1930. – С. 38 – 46; 27. Чайковський А. Наталія Кобринська. Реферат, прочитаний на вечерку в честь Наталії Кобринської в Станіславові дня 3/6 1930 // Практичний календар-порадник для українського жіноцтва. – Коломия: накладом редакції часопису «Жіноча Доля», 1930. – С. 29 – 36.

В.С. Великочий

УКРАЇНСЬКЕ СІЧОВЕ СТРЕЛЦТВО Й УКРАЇНСЬКА ГАЛИЦЬКА АРМІЯ В ДОСЛІДЖЕННЯХ З БІОГРАФІСТИКИ: ДО ІСТОРІОГРАФІЇ ПРОБЛЕМИ

Українська історіографія останніх двох десятиріч характерна прагненням відновити, дослідити, повернути як забуті, так часто і спалюжені імена. Це призвело до появи величезної кількості наукової, науково-популярної, белетристичної літератури. Однак намагання якнайшвидше ліквідувати «білі плями» історії та покінчити з «тінями минулого» часто призводить до чергової політизації, спрощення або ж кон'юнктурного висвітлення суспільних проблем і явищ, зокрема й пов'язаних з військовою біографістикою. Це вимагає критичного аналізу й узагальнення науково-історичних напрацювань у зазначеній галузі задля визначення прогалин, позитивних зрушень та перспектив її подальшого розвитку. Сказане і визначає мету, актуальність та практичну значущість заявленої у назві статті теми.

Можемо констатувати відсутність комплексних історіографічних досліджень з біографістики, зокрема і спеціальних публікацій, які б стосувалися нашої теми. Таке становище дещо компенсує серйозна монографічна праця В.Чишка [1], присвячена обґрунтуванню біографістики як самостійного жанру історичного дослідження. Здійснений історіографічний аналіз та розроблені автором науково-методологічні засади цієї галузі історичних знань формують вагому, на нашу думку, основу для її подальшого розвитку.

Українські січові стрільці (УСС) та Українська галицька армія (УГА) — визначні військові формації, що відіграли знакову роль у відродженні національної військової традиції за новітньої історичної доби та активно виступили на захист української державності. Вони, на нашу думку, є збірним образом національної, патріотично налаштованої інтелігенції тієї буремної епохи, яка продукувала, ініціювала ідею національного визволення і, в основному, винесла на своїх плечах тягар відповідальності за її втілення.

Важливий зріз військово-політичного розвитку Галичини у 1914-1919 рр. розкривають історико-біографічні дослідження, які достатньо чітко групуються за видами життєдіяльності та професійною, тобто військовою спрямованістю. Їхній історіографічний аналіз, з одного боку, полегшує та обставина, що йдеться про біографії людей певної конкретно-історичної доби, тобто передусім про вояків УСС та УГА. Однак, з іншого боку, їхній життєвий шлях і суспільна діяльність часто виходять за її межі, що вимагає наукового «обстеження» ширшого кола літератури, передусім з історії Галичини міжвоєнного періоду та української діаспори повоєнного періоду. Прикметною рисою історико-біографічних публікацій є їхня «демократичність», адже вони присвячені не лише відомим, знаковим постатям, а й «простим» воякам, тож центральною ідеєю чи, точніше, мотивами реконструкції їхньої життєдіяльності часто стають бойовий шлях особи, обставини її можливої загибелі тощо.

Історико-біографічні дослідження про військовиків УСС і УГА розпочалися, так би мовити, «за гарячими слідами». Важливу роль у їхньому розвитку відіграли журнали і календарі «Червоної Калини», на сторінках яких зустрічаємо два головних типи біографічного